

Hans Boland – Het gevoel dat inspiratie heet (1976)

Sieth Delhaas

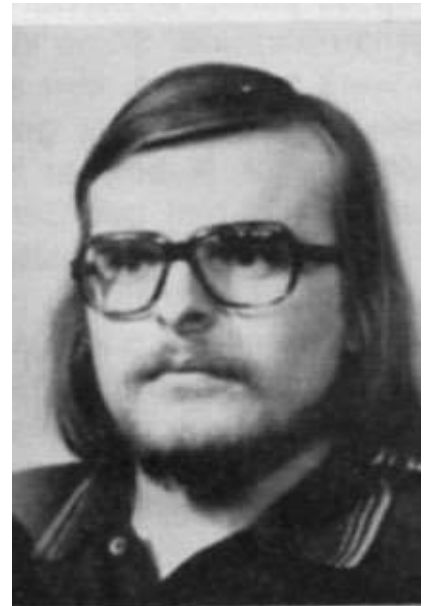
Weerwoord, mei 1976

Inleiding

‘Inspiratie vond ik vroeger eigenlijk, ja, hoe moet ik dat precies uitdrukken, te hoog gegrepen, een beetje te dik. Ik geloofde er ook eigenlijk niet in. Maar ik ben er nu toch achter gekomen, dat je inspiratie moet hebben.’

Begeleid door een geur van koffie en gebakken eieren heb ik mijn weg gezocht, door de appartementjes en trappenhuizen versierd met de meest uiteenlopende zaken als oude kanariekooien, karkassen van kermisautootjes, fietsen in alle modekleuren en poezen, alles samengepakt in een flatgebouwtje op de campus van de Technische Hogeschool in Enschede.

In één van de kamers op de begane grond tref ik Hans Boland, die als één van de vele HBO-ers van buiten de Technische Hogeschool-wereld een kamer op de campus heeft weten te bemachtigen. Zelf studeert hij sinds september op de Sociale Academie in Hengelo.

Achttien jaar

Zijn eerste gedicht ‘terugkeer’ schreef hij vier jaar geleden, toen hij achttien was.

‘Ik heb het op papier gezet zoals ik het voelde. Ik weet nog wel hoe dat gedicht tot stand gekomen is. Ik zat thuis. De zon ging bijna onder. Een streep licht kwam door de voordeur de gang binnen. Toen kreeg ik plotseling dat gevoel, dat ik het moest opschrijven.’

Voor het eerst van zijn leven had Hans een gedicht gemaakt. Nooit tevoren had hij enige neiging in die richting gehad en plotseling wist hij, dat hij in staat was een gevoel onder woorden te brengen, op papier. Hij weet zich ook sterk gebonden aan die inspiratie, want pogingen om ‘ervoor te gaan zitten’ mislukten altijd. Het kwam hem te geforceerd over.

Gevoelsdichter

Hans is een typische gevoelsdichter. De dingen, die hij op een bepaald moment ziet, die hem treffen, zijn weer uitingen van lang overdachte vragen, relaties met anderen, verlangens, herinneringen.

Ja, wat voel je eigenlijk, als je een gedicht hebt gemaakt? Pak je onmiddellijk de pen weer op als je over je eigen verbazing heen bent om een volgend op te schrijven?

‘Ik vond het wel leuk toen het er eenmaal stond’, zegt Hans, jongensachtig lachend. ‘Later heb ik natuurlijk wel geprobeerd om ervoor te gaan zitten, maar dan wil het niet. Nee, een bepaalde stijl zit er niet in. Als ik andere mensen mijn gedichten liet lezen dan begonnen ze altijd over grammatica, dat het allemaal niet zo goed zat. Dat gevoel had ik zelf ook wel, maar ik wilde persé niet aan mijn gedichten sleutelen. Als bijvoorbeeld een zinswending niet klopte, nee, dan liet ik het zo staan. Het is ook wel mijn ervaring, dat als je het eenmaal hebt opgeschreven, en je probeert te veranderen, omdat het grammaticaal niet juist zou zijn, dat het dan zo aan kracht inboet, dat het voor mij nietszeggend wordt.’

Willekeurig

Doet Hans iets om zijn stijl bij te schaven; door kritiek van anderen iets te leren?

‘Nee, ik heb eigenlijk nooit pretenties in die richting gehad. Eerlijk gezegd was ik overdonderd toen ik hoorde, dat jullie mij wilden interviewen. Ik heb weleens wat opgestuurd naar Nijmegen, daar was een uitgave van een nieuwe lerarenopleiding en toen zijn twee van mijn gedichten geplaatst. Ik kreeg wel goede kritiek. Het zou misschien wel stimuleren. Eerlijk gezegd heb ik de laatste maanden helemaal niet gedicht. Dan is er gewoon geen inspiratie. Het is volkomen willekeurig. Maar ik laat me dan ook volkomen leiden door dat ‘gevoel’ dat ik iets moet opschrijven. Ik voel me dan in een soort droomtoestand. Ik zeg het wat aarzelend, maar ik ben wat dromerig.’

Hij zoekt om zijn woorden te verduidelijken in zijn agenda, volgend met gedachten, ervaringen, en leest: ‘de dag is de dag niet meer, slechts een seconde’ en even verder: ‘gemijmer, gemijmer van geen waarde.’

‘Begrijp je wat ik bedoel? Alles is gehaast, misschien ligt het aan deze tijd, maar tegelijkertijd bijna zie ik in, dat dat ‘gemijmer’ geen zin heeft. Er wordt te materialistisch gedacht. Men zegt: dichten is wel leuk, maar dat brengt geen brood op de plank. In mijzelf zit die tegenstrijdigheid. Soms vind ik mijn werk wel goed, een andere keer denk ik, het is goed bedoelde rotzooi. Ik bewaar het wel, maar het is niet geordend. Overal zit wat in. Je gevoelens van een bepaald moment op papier zetten betekent onmiddellijk reageren.’

Lange gedichten zal Hans dus nooit schrijven als hij zich tot dit terrein van de poëzie beperkt.

Nee, als ik die drang heb om het op te schrijven, dan moet ik het onmiddellijk doen. Je kunt er geen nacht over slapen, want je houdt het niet vast. Laatst op een nacht had ik een paar mooie zinnestukjes. Nou, dat schrijf ik morgen wel op, maar de volgende ochtend was er niets meer van over.’

Verlangens

In Hans' gedichten voel ik iets triests. In zijn gedicht 'De Moldau' waaraan hij zelf veel waarde hecht, herkent hij zichzelf.

'Ik ben daar nooit geweest, maar ik heb het geschreven toen ik die muziek hoorde. Bij wijze van spreken zou ik aan de kant kunnen staan en dan zou ik die rivier voor me langs zien gaan. Dan zou ik ook met een begerige blik kijken. Naar een doel dat ver van hier de moeite zo waard is.'

Wat dat doel is, verlangt hij naar iets bepaalds, iets wat hij nu mist?

'Ja, ik heb altijd een bepaald verlangen, ik heb er een gedicht over geschreven, dat heb ik jammer genoeg niet hier. Het heet 'droom'. Daarin zeg ik eigenlijk 'thuis kom ik nooit, thuis is ergens waar ik nog niet geweest ben, het lot van de dromer.' Ik voel me ook nooit ergens gesettled; voel mijn gedachten altijd weer afdwalen naar oorden waar het anders is, prettiger, romantischer. Ik bedoel er wel hier op deze aarde mee. De ene keer is het een onbewoond eiland waar ik zou willen zitten met allemaal dieren om me heen, een andere keer verlang ik naar Finland, de ongerepte natuur en z'n uitgestrekte wouden.'

Ook in Finland is Hans nooit geweest. Van een vriend die er was zag hij de dia's. Afbeeldingen van machtige watervallen, eenzame bergtoppen, donkere majestueuze bossen, diepblauwe meren, geknipt uit kalenderbladen, versieren de muur boven zijn bed. Zijn kamer heeft verder niets opvallends, niets dat doet vermoeden, dat hier een dromer en dichter huist.

'Ik weet niet precies wat ik met dat verlangen bedoel'. Hij wijst op de platen waar ik met m'n rug naar toe zit. 'Of het die natuur is, of die geweldige rust of die uitgestrektheid van het land, dat is moeilijk te zeggen. Ik zou daar willen zijn. Ja, ik geloof, dat heb ik wel vaak gedacht, dat ik daar meer inspiratie zou hebben. Je zou zeggen, het is een soort heimwee, maar dat is het toch niet, omdat ik er nooit geweest ben.'

Ik vraag Hans of hij zelf een paar van zijn gedichten wil voorlezen. Hij doet het met een vlakke wat eentonige stem. 'Jody', het vers over 'mijn vriend van heel lang geleden' is eigenlijk het enige, dat over mensen gaat.

Bedoelt hij hier een vriend van vroeger, die hij speciaal mist.

'Nee, het is zo maar, een naam. Ik denk wel eens aan bepaalde mensen waar ik vroeger veel lol mee heb gehad of een goed contact. Hoe zou het dan zijn als ik die mensen zou terugzien. Ik bedoel ook met 'ik verlang er niet naar', ik zit er niet op te wachten, zo van wanneer zouden wij elkaar nu weer eens ontmoeten, maar ik zou het wel leuk vinden. Het vuur van verlangen zit er bij mij niet achter.'

Eenzaam

De triestheid van zijn gedichten zoals die op mij afkomt heeft Hans er toch niet in willen leggen.

'Ik ben niet zo optimistisch, wel een beetje pessimistisch van natuur. Ik voel me soms ontzettend gelukkig, dan heb ik het idee, dat alles goed gaat. Maar dan denk ik vrijwel meteen voor hoelang zou het zijn. Daarom duurt mijn geluk nooit zo erg lang. Ik ben eigenlijk konstant bezig met mijn gedachten; piekeren, geloof ik toch wel. Ik sta erg lang stil bij bepaalde dingen. Bijvoorbeeld hoe je overkomt bij een ander. Waarom je zo overkomt, of je

duidelijk iets fout hebt gedaan in die relatie met een ander en hoe dat komt. Ik geloof wel, dat er een stuk eenzaamheid in mijn werk zit, zoals iemand eens opmerkte. Ik denk soms wel als ik een vriendin zou hebben, dat dat mij een stuk zou helpen, dat ik daar veel steun aan zou hebben.'

Maatschappij

Zoals steeds als hij diep nadenkt, buigt hij zijn hoofd wat achterover, neemt er rustig de tijd voor en speelt wat met de wielen van zijn rolstoel.

'Natuurlijk heeft mijn invaliditeit invloed op mijn gedichten. Maar een gehandicapte wordt niet geboren. Die wordt gemaakt door de maatschappij. Soms zie je dat enorm zwart-wit. Dat wil ik niet. Er is iets aan het veranderen. Ik wil daar een voorbeeld van geven. In het dorp waar ik woonde, waren ook van die trapjeswoningen. Nou, ik had daar een vriendin wonen bij mij uit de klas. Op een keer ging ik naar haar toe om wat huiswerk over te schrijven. Op het moment, dat ik daar voor de deur stond, werd ik me bewust, dat ik gehandicapt was. Onderweg niet, je redt jezelf. Maar toen vroeg ik me af, hoe maak ik die mensen in dat huis duidelijk, dat ik voor de deur sta. Als je dan niet het geluk hebt, dat iemand in dat huis je ziet, dan moet je aan een voorbijganger vragen: Wilt u even op die bel drukken. Op dat moment krijgt die voorbijganger een bevestiging van het beeld, dat hij al had: een gehandicapte moet je helpen en je moet er een beetje voorzichtig mee zijn. Ik ben geen gehandicapte, die gedichten schrijft. Nee het is zo, ik ben iemand die dicht en die toevallig ook invalide is.'

*Vrijheid blijheid
freedom bleedom
freiheit bleiheit
liberté bliberté
meer weet ik niet*

Hans Boland 1969